

ENSIAPURYHMIEN ETÄRYHMÄILTÄ 6.10.2021

Autettavan tutkiminen ja tilan arvio

Kouluttajat: Päivi Piili ja Jenni Ojala

**Ensiarvio
Dr cABC**

Punainen Risti

Lisäapu

**Välittömät
toimenpiteet**

**Tarkennettu tilanarvio
ABCDEF**

Vamma potilas:

**Päästä
Varpaisiin
=RTA**

Sairastunut

Dr ABC ABCDEF

Vamma

Dr cABC ABCDEF

Dr cABC   ABCDEF
ensiarvio   tarkennettu tilanarvio

- D   Danger = Turvallisuus
  - r   Response = Herättely
  - c   Catastrophic bleeding = suuri ulkoinen verenvuoto
  - A   Airway = ilmatiet
  - B   Breathing = hengitys
  - C   Circulation = verenkierto
-
- A   ilmatiet
  - B   hengitys
  - C   verenkierto
  - D   Disability = tajunnan taso
  - E   Exposures = paljastaminen
  - F   Future = tulevaisuus

Ensiarvio

Dr

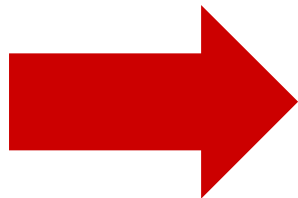
- D danger **Tilanteen arviointi ja turvallisuus**
  - Oma ja autettavan turvallisuus, myös muut paikallaolijat
- r response **Herättely ja puhuttelu (AVPU)**
  - Alert **Hereillä** = silmät auki ja seuraa tilannetta
  - Verbal **Reaktio ääneen** = puheella herätettävissä
  - Pain **Reaktio kipuun** = kivulle herätettävissä
  - Unresponsive **Ei reaktiota** = ei herätettävissä

Ensiarvio **cABC**

- **c** catastrophic bleeding **Massiivinen verenvuoto** → paina vuotokohtaa käsin
- **A** airway **Hengitystiet**
  - **Hengitystien avoimuus** → auki pysymisen varmentaminen
- **B** breathing **Hengitys**
  - **Puhe, ilmavirtauksen tuntuminen** → jos ei → lisäapu ja välittömästi ensiavun antaminen
  - Hengitystaajuus, rintakehän liikkeet, hengitystyö → **hengitystyön riittävyys/arvio**
- **C** circulation **Verenkierto**
  - **Sykkeen tuntuminen (ranne/kaula)**, syketaso ja tasaisuus, **iho (lämpö, kosteus)**, lämpöraja
  - Havainnoi → ihon väri, kaulalaskimot

ENSIARVIO

**JALKAPARTION
TARKKAILULOMAKE** Punainen Risti

Pvm:	Tavattu klo:	As.nro:	
aikuinen ☐ nuori ☐ lapsi ☐			
Ensiarvio:			
Hengitystie	Hengitys	Verenkierto	Tajunta
Avoin	Normaali	Rannesyke tuntuu	Hereillä
Uhattuna	Vaikeutunut	Rannesyke ei tunnu	Herää puheelle
	Ei hengitä	Runsas ulkoinen verenvuoto	Herää kivulle
			Ei heräteltävissä
Tapahtumatiedot (vammamekanismi):			
Tila tavattaessa:			
Annettu ensiapu:			

Jos ylärivit:
ei sillä hetkellä hätää

Jos rasti jossain
muussa:
Uhka

Jos useampi muissa:
Vakava uhka!!

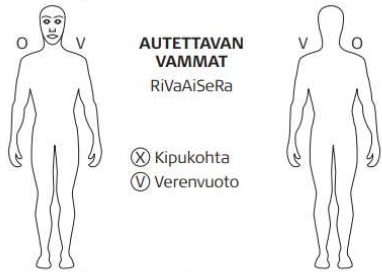
ENSIÄVUN TARKKAILU/SAATELOMAKE

Punainen Risti

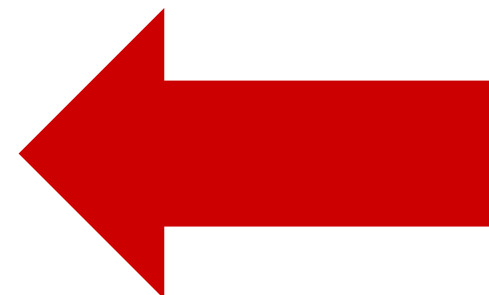
Punainen Risti

As.nro: _____

Tilaisuus:	Pvm:
Tapahtumapaikka:	Hälytys klo:
Autettavan nimi: Syntymäaika:	Hälyttäjä:
Kotiosoite:	Paikalla klo:
Postinumero ja -toimipaikka:	Tapahtunut klo:
Lisätietoja, omaiset tms.:	Hälytetty 112 klo:

Tapahtumatiedot (vammamekanismi):	ENSIARVIO:			
	Hengitystie	Hengitys	Verenkierto	Tajunta
	Avoin	Normaali	Rannesyke tuntuu	Hereillä
	Uhattuna	Vaikeutunut	Rannesyke ei tunnu	Herää puheelle
		Ei hengitä	Runsas ulkoinen verenvuoto	Herää kivulle
				Ei herätel- tävissä
Tila tavattaessa:	AUTETTAVAN VAMMAT RiVaAiSeRa ☐ Kipukohta ☐ Verenvuoto			
Aikaisemmat sairaudet, nykyäänä, allergiat:				

ENSIARVIO

Esim.

Ei hereillä

Nilkkavamma,
juttelee ...

**JALKAPARTION
TARKKAILULOMAKE** Punainen Risti

Pvm: _____ Tavattu klo: _____ As.nro: _____
aikuinen nuori lapsi

Ensiarvio:

Hengitystie	Hengitys	Verenkierto	Tajunta
Avoin	Normaali	Rannesyke tuntuu	Hereillä
Uhattu	Vaikeutunut	Rannesyke ei tunnu	Herää puheelle
	Ei hengitä	Runsas ulkoinen verenvuoto	Herää kivulle
			Ei heräteltävissä

Tapahtumatiedot (vamnamekanismi):
_____
_____
_____

Tila tavattaessa:
_____
_____

Annettu ensiapu:
_____
_____

Punainen Risti

**JALKAPARTION
TARKKAILULOMAKE** Punainen Risti

Pvm: _____ Tavattu klo: _____ As.nro: _____
aikuinen nuori lapsi

Ensiarvio:

Hengitystie	Hengitys	Verenkierto	Tajunta
Avoin	Normaali	Rannesyke tuntuu	Hereillä
Uhattuna	Vaikeutunut	Rannesyke ei tunnu	Herää puheelle
	Ei hengitä	Runsas ulkoinen verenvuoto	Herää kivulle
			Ei heräteltävissä

Tapahtumatiedot (vamnamekanismi):
_____
_____
_____

Tila tavattaessa:
_____
_____

Annettu ensiapu:
_____
_____

Tarkennettu tilanarvio

ABCDEF

- A airway Hengitystiet
  - **Avoimuuden varmentaminen**
    - Asentomuutos (leuka/pään tukeminen/kylkiasento)
- B breathing Hengitys
  - **Hengitystaajuus, hengitystyö** (apulihakset), hengityssänet, SpO2, kaulalaskimot, iho (väri: kalpeus, sinerrys vrt. normaali ihon väri)
- C circulation Verenkierto
  - Verenpaine, **sykkeen tuntuminen (ranne/kaula), syketaajuus** ja tasaisuus, iho (tarkennettu lämpöraja, kosteus, laskimosuonten täyttö/näkyminen, turvotukset)

Tarkennettu tilanarvio

ABCDEF

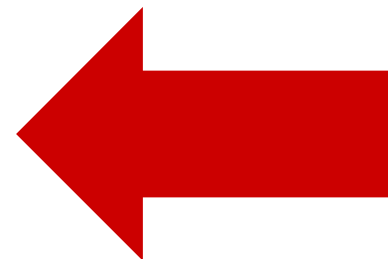
- D disability **Tajunta**
  - **Orientaatio** (haastattelun vastaukset, kehotusten noudattaminen, GCS (Si-Pu-Li vasteet), **Neurologinen tila, pupillit, lämpö**
    - Tarkennettu orientaation määrittäminen
- E exposure (environment) **Paljastaminen ja ympäristö**
  - Vammamekanismi → **Kehon tutkiminen, vammat, iho**
  - **Ympäristön havainnointi**, lääkkeet, päihteet
  - Muut ulkoiset tekijät ja olosuhteet jossa on/on ollut
- F future_(anticipation) **Tulevaisuus ja ennakointi**
  - Ennakoitavat valmistelut ja siirron valmistelu

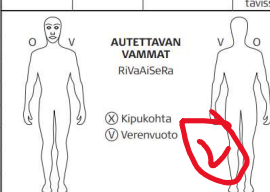
Punainen Risti

	Uhattuna	Vaikeutunut	Rannesyke ei tunnu	Herää puheelle				
		Ei hengitä	Runsas ulkoinen verenvuoto	Herää kivulle				
				Ei heräteltävissä				
Tila tavattaessa:			AUTETTAVAN VAMMAT RiVaAiSeRa ⊗ Kipukohta ⊕ Verenvuoto					
Aikaisemmat sairaudet, nykyääkitys, allergiat:								
Klo	Hengitys			Verenkierto			Kipu 0-10	Muuta
	Heng. taajuus /min	Hengitys Norm. Rohiseva Vinkuva	SpO ₂	Syke /min	Rytmi tasainen - epä-tasainen	RR Verenpaine	Lämpö- raja	
						/		
						/		
						/		
						/		
Annettu ensi-apu ja saavutettu vaste:								
Hoito-ohjeen pyytäminen:				Nimi / yksikkö:				

TARKENNETTU TILANARVIO

Esimerkki, suuri haava

	Uhattuna	Vaikeutunut	Rannesyke ei tunnu	Herää puheelle					
		Ei hengitä	Runsas veren vuoto	Herää kvulle					
			☒ Eri herätel- tavissä						
Tila tavattaessa:									
Aikaisemmat sairaudet, nyky lääkitys, allergiat:									
Klo	Hengitys		Verenkierto	Kipu 0-10	Muuta				
	Heng. taajuus /min	Hengitys Norm. Rohiseva Vinkuva	SpO ₂	Syke /min	Rytmi tasainen - epä- tasainen	RR Verenpaine	Lämpö- raja		
						/			
						/			
						/			
						/			
Annettu ensiapu ja saavutettu vaste:									
Hoito-ohjeen pyytäminen:									
Nimi / yksikkö:									

Tapahtumatiedot:

Kompastunut peltikasaan, saaden vasenpaan pohkeeseen n. 10 cm pitkän, 3 cm syvän runsaasti vuotavan haavan

Tila tavattaessa:

Istuu kasan vieressä, yrittäen painaa vuotokohtaa, sormien välistä vuotaa koko ajan

Klo, 18, normaali, SPO2 98, Syke 78, tasainen, RR 130/68, ranne

Painettu käsin haavaa ja tehty siihen paineside, ei läpivuotoa.

TAUKO

Vammaapotilaan tutkiminen = **PÄÄSTÄ VARPAISIIN**

- Syyt kuolemaan tai pysyvään vammautumiseen:
  - Massiivinen verenvuoto (usein hallitsematon vuoto)
  - Kallovamma
  - Hengitystieongelmat
  - Jänniteilmarinta
  - Rankavammat
- Systemaattisesti tutkimalla tarkoituksena löytää nämä ja päästä hoitamaan niitä välittömästi
- Autettava tutkitaan huolellisesti kohta kohdalta. Tutkimisen yhteydessä tehdään päätös niskan, rangan ja lantion tukemisesta

PÄÄSTÄ VARPAISIIN

- ENSIN
  - Vammamekanismi
  - Vaarat
  - Henkeä uhkaavat vuodot
- Sitten
  - Autettavan pääpuolelle -> pään vammat, pupillit (koko, symmetrisyys)
  - Päästä kaulan kautta rintakehälle (hengityssänet?)
  - Selkä rintakehän jälkeen, jotta mahdolliset keuhkojen alueen vammat ja ruhjeet löytyisivät välittömästi

PÄÄSTÄ VARPAISIIN

- Tukemispäätös tehdään ennen selän tutkimista
- Selkä tutkitaan joko rankalaudalle käännön yhteydessä tai tunnustellaan kauhapaarien asentamisen yhteydessä
- Lantiomurtumaa epäiltäessä kääntökielto!
- Raajojen tutkimisessa on olennaista havaita verenvuodot, verenkierron ja hermoston toiminta.

Päästä varpaisiin etuja vrt rivasera..

- Vakavasti vammautuneen tutkiminen ja hoito hyvin suoraviivaista ja selkeää. Autettava hyötyy nopeasta kuljetuksesta sairaalaan!
- **Päästä varpaisiin (RTA=rapid trauma assessment) tutkimisjärjestyksen edut tulevat systemaattisuudessa ja nopeudessa.**
- Tutkittaessa aina samalla tavalla asioita ei jää huomaamatta ja autettava pystytään hoitamaan nopeasti henkeä uhkaavien vammojen osalta.

**Ensiarvio
Dr cABC**

Punainen Risti

Lisäapu

**Välittömät
toimenpiteet**

**Tarkennettu tilanarvio
ABCDEF**

Vamma potilas:

**Päästä
Varpaisiin
=RTA**

KYSYMYKSIÄ/KOMMENTTEJA?

Lähteet

- ENSIAPU, Punainen Risti, Korte&Myllyrinne, 2017
- Ensihoito, Sanomapro, Kuisma...2017
- Ensihoidon perusteet, 2012
- Ensihoidon taskuopas, oksanen&turva,2015
- Oireista työdiagnoosiin, Sanomapro, Alanen...2016
- Ensiauttajan taskuopas, Naarajärvi... 2016
- Ensihoidon koulutukset, Tanninen et al. ISSHP 2018-2021

KIITOS OSALLISTUMISESTA! ANNATHAN PALAUTETTA:

<https://www.lyyti.fi/questions/f0514bd40f>

Seuraava etäryhmäilta **3.11.2021**
klo: 18.-19.30

Monipotilastilanne EA-päivystyksessä

Kuva: SPR aineistopankki, kuvaaja Benjamin Suomela